Październik 2026

Trzy priorytety dla końcowych negocjacji WPR

Chrześcijańska wizja nowej Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)

WPR dotrzymująca przymierza z rolnikami, ziemią i społeczeństwami Europy

WPR 2028–2034 Negocjacje

OUR DAILY BREAD

Czym jest sieć Our Daily Bread

Our Daily Bread to sieć organizacji wyznaniowych działających na rzecz systemów żywnościowych. Zrzeszając się w 27 państwach członkowskich UE, kierujemy się naszą wiarą chrześcijańską, która wzywa nas do troski o wspólny dom i do zabierania wspólnego głosu na rzecz bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego systemu żywnościowego w Europie i poza nią.
Nasze działania rzecznicze koncentrują się na kwestiach zrównoważonego rozwoju z perspektywy zarówno producentów, jak i konsumentów. Chcemy, aby Unia Europejska udoskonaliła przepisy dotyczące systemów żywnościowych, tak by producenci mogli zwiększać różnorodność biologiczną i stosować praktyki agroekologiczne, a rolnicy i społeczności wiejskie byli chronieni. Wierzymy również, że konsumenci mogą przyczynić się do budowy bardziej zrównoważonego systemu żywnościowego, zmieniając sposób odżywiania się na ekologiczny, zdrowy i smaczny, z mniejszym udziałem mięsa.

Organizacje członkowskie

Organizacja obserwujaca

ODB Kontakt: **info@ourdailybreadnetwork.eu**

ODB Grupy Robocze WPR:
Emmanuelle Huet (JESC) - **emmanuelle.huet@jesc.eu**
Niall Leahy sj (JCFJ) - **nleahy@jcfj.ie**
Federica Ammaturo (Foundation The Economy of Francesco) - **f.ammaturo@francescoeconomy.org**
Barbara Niedźwiedzka (Christians for Animals) - **mxniedzw@cyf-kr.edu.pl**
Lenka Mačugová (COMECE) - **lenka.macugova@comece.eu**

Spis treści

WPROWADZENIE

Lato prawdy 4
Chrześcijaństwo i sektor rolno-spożywczy 5
Nasze stanowisko: WPR, która nakłada na państwa członkowskie odpowiedzialność i zapewnia odpowiednie, wyodrębnione środki finansowe na działania na rzecz ochrony środowiska 6

I. SPRAWIEDLIWOŚĆ DLA ROLNIKÓW

1. Bardziej sprawiedliwa dystrybucja wsparcia WPR 7
2. Prawdziwa generacyjna strategia odnowy 8

II. SPRAWIEDLIWOŚĆ DLA ŚWIATA ISTOT ŻYWYCH

1. Ustalenie konkretnych, mozliwych do wdrożenia standardów środowiskowych 9
2. Inwestowanie w transformację w kierunku zrównoważonego rolnictwa 10

III. SPRAWIEDLIWOŚĆ DLA EUROPEJCZYKÓW

1. Pieniądze publiczne dla publicznego dobra 11
2. WPR wspierajaca zrównoważone diety w Europie 12

ZAKOŃCZENIE 12

PIŚMIENNICTWO 13

SŁOWNIK 15

WPROWADZENIE

Our Daily Bread - koalicja dwunastu europejskich organizacji chrześcijańskich zajmujących się systemami produkcji żywności uważa, że kolejna Wspólna Polityka Rolna jest kluczową szansą na zapewnienie sprawiedliwości naszym rolnikom, światu przyrody oraz mieszkańcom Europy. Niniejszy dokument przedstawia: kontekst środowiskowy, na który musi reagować WPR, chrześcijańskie uzasadnienie naszej wizji WPR oraz konkretne propozycje polityczne dotyczące tego, w jaki sposób nowa WPR może wspierać sprawiedliwy europejski system żywnościowy. Kierujemy ten dokument do wszystkich chrześcijan i ludzi dobrej woli, którzy wierzą w zdolność UE do bycia narzędziem sprawiedliwości, zrównoważonego rozwoju i wspólnego dobrobytu.

“Lato prawdy”

To lato potwierdziło to, przed czym naukowcy od dawna ostrzegali: europejski system żywnościowy nie jest przystosowany do warunków klimatycznych, z jakimi boryka się obecnie. Kolejne fale upałów i utrzymujący się deficyt opadów od Portugalii po Finlandię doprowadziły znaczną część kontynentu do suszy, a sieć World Weather Attribution określiła rok 2026 jako „złożony kryzys” związany z upałami i niedoborem wody[1]. Szkody w rolnictwie są poważne i powszechne: szacuje się, że zbiory zbóż we Francji spadły o 7,7 mln ton, a Niemcy, Polska, Hiszpania i Węgry odnotowały znaczne straty[2]; irlandzcy hodowcy ziemniaków spodziewają się spadku plonów nawet o 40% w niektórych rejonach[3]; hodowcy bydła od Austrii po Włochy zostali zmuszeni do karmienia zwierząt z zimowych zapasów lub przedwczesnej sprzedaży bydła z powodu braku trawy i wody[4]; ekstremalne fale upałów doprowadziły do śmierci 2,5 miliona kurczaków we Francji[5]. Triodos szacuje, że susza może obniżyć PKB UE o około 1% już w tym roku[6].

Nie jest to jednorazowy wstrząs, lecz zapowiedź przyszłych wydarzeń. Wymaga to od nas pilnego zainwestowania w rolnictwo, które z założenia jest odporne, zamiast ciągłego leczenia objawów: takie, które potrzebuje mniej wody i mniej środków syntetycznych, które przywraca, a nie wyczerpuje różnorodność biologiczną i zdrowie gleby, które zapewnia zwierzętom warunki życia dostosowane do rosnących temperatur oraz które daje rolnikom wsparcie potrzebne do przeprowadzenia tej transformacji bez ponoszenia jej kosztów w pojedynkę.

[1

Bezpieczeństwo żywnościowe, rozumiane w perspektywie długoterminowej, nie jest jedynie kwestią wielkości produkcji — zależy ono od odpornych ekosystemów, zróżnicowanych gospodarstw rolnych oraz zmniejszonej zależności od wrażliwych czynników zewnętrznych, od nawozów po paliwo, co pokazały tegoroczne zakłócenia w łańcuchach dostaw.

Chrześcijaństwo i sektor rolno-spożywczy

„Ludzie nieustannie ingerowali w naturę, ale przez długi czas oznaczało to pozostawanie w harmonii z możliwościami, jakie oferowała oraz jej poszanowanie. Chodziło o przyjmowanie tego, na co natura pozwalała, jakby sama z siebie. Natomiast teraz sięgamy po zasoby natury, próbując wydobyć z nich wszystko, co tylko możliwe, często ignorując lub zapominając o rzeczywistości, która nas otacza". Papież Franciszek, Laudato Si' §106 [7]

Te dwa sposoby postępowania z naturą – jeden motywowany potrzebą eksploatacji, a drugi inspirowany darem – są dziś wyraźnie widoczne w Europie. Od zakończenia II wojny światowej narzędzia technologiczne oraz logika maksymalizacji zysku, charakterystyczna dla „wolnego" rynku, są w coraz większym stopniu stosowane w naszych systemach rolniczych i żywnościowych. Tak zwana „zielona rewolucja" osiągnęła to, co zamierzała: wydobyła z ziemi i zwierząt maksymalną ilość plonów i zysków. Jednak czyniąc to, doprowadziła do degradacji zasobów ekologicznych i uwarunkowań, które umożliwiły ten bezprecedensowy okres eksploatacji. Zasoby natury są wyczerpane – wykorzystane do granic możliwości – a ziemia nie oferuje już tego, czego wymagają przemysłowe kontrakty rolno-spożywcze.

W Europie pojawia się jednak coraz więcej zrównoważonych inicjatyw rolno-spożywczych, które powracają do mniej intensywnych form rolnictwa. Są one, jak to ujął papież Franciszek, „zgodne z możliwościami oferowanymi przez" samą ziemię i szanujące je. Rolnicy ci uznają, że ziemia i życie na niej to dar, który – jeśli będzie mądrze uprawiany – odda obficie. Wśród nich rolnicy chrześcijanie wierzą, że jest to dar od Boga.

W pismach chrześcijańskich relacje, które powstają i są podtrzymywane dzięki darom, nazywane są przymierzami. Przymierza zawierane są w oparciu o założenie, że każda ze stron będzie wiernie i dobrowolnie oddawać się drugiej stronie, umożliwiając rozkwit relacji. Chrześcijanie wierzą, że przymierze Boga z ludzkością spełni się w pojednaniu ludzkości z Bogiem i całym stworzeniem (Kol 1,20). To przekonanie stanowi chrześcijańską podstawę sprawiedliwości.

Rolnicy utrzymują swoją relację przymierza z ziemią i zwierzętami poprzez dbanie o nie – to znaczy poprzez pracę w sposób i na skalę, które pozwalają im rozwijać się w perspektywie długoterminowej. Rolnicy potrzebują również umów, ale historia pokazuje, że gdy warunki umów rolno-spożywczych osłabiają lub łamią przymierze między rolnikami a ziemią, obie strony przestają się rozwijać. Aby umowy dostarczały nam potrzebnych produktów, muszą służyć przymierzu.

Dlatego sieć „Our Daily Bread” chce, aby UE zawierała z rolnikami umowy, które przywrócą i będą wspierać ich przymierze z ziemią i zwierzętami. WSP o takim celu uczyniłaby UE narzędziem sprawiedliwości dla rolników, sprawiedliwości dla świata żywych istot oraz sprawiedliwości dla mieszkańców Europy.

Nasze stanowisko: WPR, która nakłada na państwa członkowskie odpowiedzialność i zapewnia odpowiednie, wyodrębnione środki finansowe na działania na rzecz ochrony środowiska

17 lipca 2025 r. Komisja Europejska przedstawiła swoje propozycje dotyczące kolejnej Wspólnej Polityki Rolnej, która wejdzie w życie w 2028 r.[8] Ta nowa propozycja ma na celu przekazanie większych uprawnień państwom członkowskim, tak aby mogły one projektować i dostosowywać działania oraz narzędzia WSP do lokalnych warunków, potrzeb i wyzwań.

Zasadniczo, z zadowoleniem przyjmujemy zmianę. Lokalne podejmowanie decyzji, jeśli jest właściwie realizowane, może zbliżyć politykę do realiów ziemi i ludzi, którzy ją uprawiają. Jednak pomocniczość bez odpowiedzialności niesie ryzyko zrzeczenia się obowiązków. Jeśli przymierze między rolnikami, ziemią i mieszkańcami Europy ma być rzeczywiście przestrzegane, a nie tylko delegowane, nowa swoboda państw członkowskich musi wiązać się z rzeczywistą odpowiedzialnością za wyniki.

Nasze postulaty są dwojakie: po pierwsze, aby kierunek WPR polegający na sprawiedliwszym podziale wsparcia – poprzez wprowadzenie pułapów i degresywności – został utrzymany i wzmocniony, tak aby środki publiczne trafiały do tych, którzy naprawdę dbają o ziemię, a nie tylko do tych, którzy posiadają jej najwięcej. Po drugie, co najmniej 35% całkowitego budżetu WPR powinno zostać wyodrębnione i w całości sfinansowane ze środków UE na ambitne działania w zakresie ochrony środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt[9], tak aby nowa odpowiedzialność państw członkowskich wiązała się z gwarancją, że przymierze z ziemią i jej stworzeniami jest rzeczywiście finansowane, a nie tylko dozwolone. Należy podjąć ostateczne zobowiązanie do stopniowego wycofywania wsparcia dochodów uzależnionego od powierzchni, z większym naciskiem na zachęty do dostarczania dóbr publicznych oraz wspieranie rolników w potrzebie oraz przejście na zrównoważone modele rolnictwa[10].

I. Sprawiedliwość dla rolników

Przymierza nie może dotrzymać tylko jedna strona. Jeśli rolnicy mają zarządzać ziemią i zwierzętami jako darem, który im powierzono, muszą sami być w stanie utrzymać się z tej działalności – uprawiać ziemię bez popadania w długi, niepewność lub ryzyko całkowitej utraty ziemi. Sprawiedliwość dla rolników nie jest więc kwestią odrębną od sprawiedliwości wobec świata istot żywych: jest to warunek konieczny, aby przymierze mogło w ogóle zostać dotrzymane.
Jednak, europejski sektor rolniczy przechodzi kryzys pokoleniowy i strukturalny. Rolnicy borykają się z rosnącą presją z wielu stron, taką jak: coraz większa zmienność rynkowa, wysokie ryzyko klimatyczne, rosnące koszty produkcji, niesprawiedliwe warunki cenowe oraz niewystarczające globalne zarządzanie. Nierówności ekonomiczne wśród rolników są większe niż w całym społeczeństwie, a płatności w ramach WPR jeszcze bardziej pogłębiają różnice w dochodach.

1. Bardziej sprawiedliwy podział wsparcia w ramach WPR

Aby zniwelować nierówności ekonomiczne między rolnikami, w nowej propozycji wprowadzono degresywne wsparcie dochodów oparte na powierzchni, które zobowiązuje państwa członkowskie do kierowania płatności do osób najbardziej potrzebujących: „młodych i początkujących rolników, kobiet, rolników prowadzących gospodarstwa rodzinne lub małe, rolników łączących uprawę roślin z hodowlą zwierząt oraz rolników z obszarów o ograniczeniach naturalnych lub innych specyficznych dla danego obszaru”[11]. W ramach tego systemu poziom wsparcia będzie stopniowo maleć wraz ze wzrostem wielkości gospodarstwa, przy czym degresywność rozpocznie się od 20 000 euro na rolnika, a roczny pułap wyniesie 100 000 euro[12]. We wniosku ustalono średni przedział degresywnego wsparcia dochodów opartego na powierzchni (DABIS) na poziomie państw członkowskich w wysokości od 130 do 240 euro za hektar.

Zasada degresywności w połączeniu z ograniczeniem maksymalnej wysokości wsparcia przyczyniają się do przełamania koncentracji gruntów i do bardziej sprawiedliwego rozdzielania środków, gwarantując, że duże gospodarstwa nie przejmują nieproporcjonalnie dużej części zasobów WPR, a mniejsze, bardziej wrażliwe gospodarstwa otrzymują silniejsze wsparcie[13]. W sytuacji, gdy budżet WPR jest o prawie 20% niższy niż poprzedni[14], jeszcze większego znaczenia nabiera zapewnienie, by każde euro miało znaczenie dzięki sprawiedliwszemu podziałowi środków. Wzywamy do utrzymania obowiązkowego charakteru tego redystrybucyjnego podejścia zgodnie z propozycją oraz do zniesienia minimalnego progu wielkości gospodarstwa uprawniającego do dostępu do środków WPR[15]. UE powinna również podtrzymać i wzmocnić definicję „rolnika aktywnego” poprzez wprowadzenie obowiązkowego, ogólnounijnego kryterium wykluczenia – „listy negatywnej” – aby zapewnić, że płatności trafią do osób rzeczywiście zaangażowanych w produkcję żywności i gospodarowanie gruntami, a nie do struktur korporacyjnych lub spółek holdingowych, które otrzymują środki z WPR bez aktywnego udziału w działalności rolniczej.

Godność rolników zależy również od sprawiedliwego dochodu, którego same płatności obszarowe nie są w stanie zagwarantować. Sprawiedliwy poziom życia społeczności rolniczej stanowi jeden z głównych celów WPR zgodnie z postanowieniami Traktatów[16]. W związku z tym wzywamy do tego, by płatności związane z ochroną środowiska i dobrostanem zwierząt stanowiły niezawodne wynagrodzenie za usługi publiczne świadczone przez rolników. Wynagradzając te usługi, WPR może również pomóc rolnikom w budowaniu odporności, a tym samym chronić dochody gospodarstw przed wstrząsami: zróżnicowane systemy upraw o niższym nakładzie środków produkcji, oparte na zdrowych glebach, są bardziej odporne na suszę i wahania cen, a mniejsza zależność od zakupionych środków produkcji – od nawozów po pestycydy – pomaga chronić marże. Narzędzia zarządzania ryzykiem muszą pozostać dostępne w przypadku zagrożeń, których nie da się uniknąć, zwłaszcza w okresie przejściowym, przy jednoczesnym priorytetowym traktowaniu rolników, którzy aktywnie angażują się w zwiększanie odporności swoich gospodarstw. Wreszcie sprawiedliwy dochód wymaga również bardziej sprawiedliwego łańcucha dostaw żywności: wzywamy UE do wzmocnienia siły przetargowej rolników poprzez uczciwe umowy i skuteczne egzekwowanie przepisów przeciwko nieuczciwym praktykom handlowym, tak aby sprawiedliwy dochód nie zależał wyłącznie od dotacji publicznych.

Na koniec wzywamy do zwiększenia elastyczności w odniesieniu do minimalnej średniej stawki płatności DABIS, tak aby państwa członkowskie mogły lepiej dostosować wsparcie dochodów do rzeczywistych potrzeb rolników oraz przeznaczyć wystarczające środki na realizację innych celów wspólnej polityki rolnej (WPR). Tej elastyczności powinno towarzyszyć zagwarantowanie na poziomie UE, że określona część środków będzie przeznaczona na działania na rzecz środowiska i klimatu. Zapewni to, że środki uwolnione ze wsparcia dochodów uzależnionego od powierzchni gospodarstwa przyczynią się do przejścia na zrównoważone rolnictwo (zob. część „Sprawiedliwość dla świata istot żywych").

2. Prawdziwa strategia odnowy pokoleniowej

Wyzwanie demograficzne jest ogromne. Średni wiek rolnika w UE wynosi 57 lat, a tylko 12% z nich ma mniej niż 40 lat[17]: bez nowych podmiotów wchodzących na rynek nie będzie już nikogo, kto mógłby zrealizować pozostałe ambicje WPR. Młodzi rolnicy borykają się jednak z wysokimi barierami wejścia na rynek, ograniczonym dostępem do gruntów i niewystarczającym wsparciem finansowym.

Z zadowoleniem przyjmujemy strategię Komisji na rzecz odnowy pokoleniowej[18], obowiązkowy „pakiet startowy"[19] oraz wymóg opracowania strategii krajowych. Jednak, kwestie gruntów, opodatkowania i dziedziczenia pozostają w kompetencjach krajowych, a 6-procentowy poziom inwestycji jest jedynie zaleceniem. Rozporządzenie w sprawie WPR powinno ustanowić ten poziom jako prawne minimum oraz wymagać, by strategie krajowe wykraczały poza wstępne finansowanie poprzez uwzględnienie konkretnych środków zapewniających dostęp do gruntów, takich jak długoterminowe dzierżawy, priorytetowy dostęp do gruntów publicznych i prawa pierwokupu, a także poprzez priorytetowe traktowanie nowych podmiotów chcących prowadzić działalność agroekologiczną, organiczną, także tych nieposiadających rodziny. Przyszłe Europejskie Obserwatorium Gruntów powinno dostarczać dane umożliwiające monitorowanie czy wsparcie faktycznie do nich dociera.

II. Sprawiedliwość dla świata istot żywych

Dobrze funkcjonujące ekosystemy stanowią w dłuższej perspektywie podstawę zarówno produkcji żywności, jak i utrzymania rolników. Dążąc do sprawiedliwego traktowania świata istot żywych — zarówno ekosystemów, jak i zwierząt — opieramy się na szerszej definicji efektywności, „ukierunkowanej na dobro wspólne", przedstawionej w opracowaniu Konferencji Episkopatu Niemiec z 2025 r. dotyczącym użytkowania gruntów[20]. Zgodnie z tym podejściem ustawodawcy powinni zadbać o to, by wynagradzano wszystkie świadczenia zapewniane przez rolników: nie tylko produkcję żywności, lecz także ochronę gruntów i zwierząt.

1. Ustanowienie solidnych i egzekwowalnych norm środowiskowych

Obecny projekt wspólnej polityki rolnej (WPR) osłabia podstawę, powszechnie obowiązujące zabezpieczenia, które każdy rolnik musi spełnić, aby otrzymać wsparcie. To, co wcześniej nazywano warunkowością, przekształcono w ogólnie sformułowany cel „odpowiedzialnego gospodarowania" (farm stewardship), któremu towarzyszą słabsze i bardziej ogólne wymogi oraz szerokie możliwości robienia przez państwa członkowskie wyjątków. Po uproszczeniach wprowadzonych w latach 2024 i 2025 istnieje ryzyko, że zasady odpowiedzialnego gospodarowania utrwalą już obniżony poziom podstawowych wymogów, pozostawiając określenie treści praktyk ochronnych państwom członkowskim i zakładając, że samo przestrzeganie tych wymogów oznacza spełnienie zasady „nie czyń poważnych szkód".

Apelujemy o zabezpieczenia, dzięki którym elastyczność będzie służyć rzeczywistemu dostosowaniu do warunków lokalnych, nie otwierając drogi do obniżania norm środowiskowych w ramach konkurencji między państwami ani do nierównych warunków konkurencji na jednolitym rynku. Zasada pomocniczości powinna dotyczyć sposobów osiągania celów, a nie poziomu ochrony. Dlatego WPR powinna zastąpić obecne, niejasne cele dotyczące „praktyk ochronnych" zestawem jasno określonych działań i mierzalnych celów, które można monitorować i oceniać. Państwa członkowskie zachowałyby swobodę dostosowywania sposobów ich realizacji lub podejmowania dalej idących działań, pod warunkiem wykazania, że osiągają równoważne lub lepsze wyniki. Każdy krajowy wyjątek lub odstępstwo powinno być uzasadnione dowodami, ograniczone pod względem obszaru i czasu oraz uprzednio zatwierdzone przez Komisję Europejską na podstawie niezależnej oceny naukowej, tak aby nie pogorszyć efektów środowiskowych. Klauzula zakazu regresu oraz wspólne wskaźniki wyników powinny zapobiegać obniżeniu poziomu ochrony poniżej obecnego w którymkolwiek państwie członkowskim.

2. Inwestowanie w transformację w kierunku zrównoważonego rolnictwa

Samo ustanowienie solidnych norm nie wystarczy: rolnicy nie mogą samodzielnie przeprowadzić transformacji systemu rolnego bez odpowiedniego wsparcia. W obecnym projekcie przewidziano dwa instrumenty finansowe mające służyć temu celowi, ale istnieje ryzyko, że w proponowanym kształcie oba okażą się niewystarczające.

Działania rolno-środowiskowo-klimatyczne (Agri-Environmental and Climate Actions, AECAs) są wprawdzie formalnie obowiązkowe, jednak w obecnym budżecie nie zarezerwowano na nie określonej puli środków, a ponadto muszą być współfinansowane przez państwa członkowskie. W połączeniu może to sprawić, że w praktyce zostaną uznane za mało priorytetowe i będą niedofinansowane. Postulujemy, aby środki na cele środowiskowe i klimatyczne były na nie wyraźnie zarezerwowane, w całości finansowane przez UE oraz znacząco zwiększane każdego roku obowiązywania WPR: z obecnych 32% do co najmniej 35%, z dążeniem do osiągnięcia 50%, zgodnie z wnioskami samego Dialogu Strategicznego[21]. Postulujemy również wprowadzenie klauzuli zakazującej obniżania obecnego poziomu ambicji oraz zapewnienie większej porównywalności działań państw członkowskich. W ramach tej puli wnioskujemy o odpowiednie, specjalnie wydzielone finansowanie wspierające odchodzenie od przemysłowej produkcji zwierzęcej i systemów intensywnie wykorzystujących pestycydy na rzecz rolnictwa ekologicznego i agroekologicznego.

Proponowane płatności na transformację, wynoszące do 200 000 euro na gospodarstwo, mogłyby uzupełniać działania rolno-środowiskowo-klimatyczne, pomagając rolnikom w inwestowaniu, dostosowywaniu praktyk oraz ponoszeniu kosztów i ryzyka transformacji. Należy je utrzymać, zarezerwować na nie środki i powiązać z obowiązkowymi planami transformacji. Plany te powinny zawierać minimalne wymogi dotyczące transformacji, których żadne państwo członkowskie nie mogłoby obniżyć, oraz jasne i mierzalne kryteria określające, co kwalifikuje się jako transformacja. Płatności powinny być powiązane ze zweryfikowanymi wynikami, aby zapobiegać nierównemu wdrażaniu i pozorowaniu działań proekologicznych (greenwashingowi).

Transformacja powinna obejmować zarówno metody chowu i hodowli zwierząt, jak i produkcję roślinną. W odniesieniu do zwierząt WPR powinna wymagać od państw członkowskich przyjęcia ambitnych działań na rzecz ekstensyfikacji, obejmujących ograniczenie obsady zwierząt — również poza strefami zagrożonymi azotanami — większy dostęp do przestrzeni na zewnątrz oraz poprawę dobrostanu zwierząt. W produkcji roślinnej powinna wspierać stopniowe odchodzenie od praktyk intensywnie wykorzystujących pestycydy poprzez rozwój rolnictwa ekologicznego i agroekologicznego, zintegrowaną ochronę roślin, różnicowanie upraw oraz stosowanie niechemicznych metod alternatywnych.
WPR powinna również wzmocnić obowiązującą w całej UE „listę negatywną", aby środki publiczne nie utrwalały zależności rolników od chowu przemysłowego ani systemów intensywnie wykorzystujących pestycydy. Wsparcie należy natomiast kierować do systemów rolniczych, które odbudowują bioróżnorodność, poprawiają stan gleby i wzmacniają odporność ekosystemów — takich jak rolnictwo ekologiczne, systemy bezklatkowe i inne systemy zapewniające wysoki poziom dobrostanu zwierząt.
Wreszcie, stopniowe odchodzenie od praktyk opartych na intensywnym stosowaniu pestycydów i chowie przemysłowym nie może opierać się wyłącznie na zmianach po stronie produkcji. Wymaga ono równoległej zmiany sposobu odżywiania się Europejczyków: ograniczenia spożycia produktów pochodzących z intensywnej produkcji zwierzęcej oraz zwiększenia spożycia roślin strączkowych, owoców i warzyw (zob. część III poniżej) [22]. Jest to jedna zmiana systemowa: tylko połączenie transformacji produkcji i konsumpcji pozwoli utrzymać jej skutki ekonomiczne na poziomie możliwym do udźwignięcia.

III. Sprawiedliwość dla mieszkańców Europy

Katolicka nauka społeczna głosi, że dobra ziemi są przeznaczone przez Boga dla całej rodziny ludzkiej — tradycja nazywa to zasadą powszechnego przeznaczenia dóbr. Zarówno własność prywatna, jak i wydatki publiczne są uprawnione tylko o tyle, o ile służą temu szerszemu celowi: oznaczają odpowiedzialne gospodarowanie wspólnym dziedzictwem, a nie stanowią celu samego w sobie. WPR finansowana przez wszystkich Europejczyków musi służyć wszystkim Europejczykom: zapewniać zdrową i przystępną cenowo żywność, umożliwiać rozliczanie decydentów ze sposobu wydawania pieniędzy publicznych oraz gwarantować, że zasoby powierzone tej polityce zaowocują i będą służyć dobru wspólnemu, a nie jedynie tym, którzy mają największe możliwości ubiegania się o nie.

1. Pieniądze publiczne na rzecz dobra wspólnego

WPR jest największą polityką Unii Europejskiej: jedna trzecia budżetu UE trafia na dopłaty dla rolnictwa. Wydatki na taką skalę wymagają odpowiednio silnej kontroli demokratycznej. Tymczasem przeniesienie odpowiedzialności na państwa członkowskie grozi osłabieniem właśnie tej przejrzystości i nadzoru, które taką kontrolę umożliwiają.

Celem WPR powinno być zapewnienie mieszkańcom Europy zdrowej żywności, a rolnikom środków utrzymania, zamiast jedynie wspierania tych, którzy gospodarują na największej liczbie hektarów. Apelujemy o wprowadzenie istotnych wskaźników skuteczności, opartych na rzeczywistych efektach — szczególnie w odniesieniu do bioróżnorodności, stosowania pestycydów i bilansu składników odżywczych — tak aby rezultaty oceniano na podstawie tego, co rzeczywiście dzieje się na gruntach, a nie wyłącznie na podstawie zgodności proceduralnej. Krajowe plany strategiczne[23] powinny zapewniać przejrzystość, udział demokratyczny i przestrzeganie zasad praworządności jako warunki uzyskania wsparcia finansowego. Pisma Komisji zawierające uwagi do planów powinny wyraźnie odróżniać wiążące wymogi od niewiążących komentarzy i być podawane do publicznej wiadomości. Zatwierdzenie planów powinno zaś następować dopiero po wykazaniu ich zgodności z prawem. Wreszcie, apelujemy o zapewnienie, by zasady odpowiedzialnego gospodarowania, warunkowości społecznej i praktyk ochronnych przedstawione w Załączniku[24] były wykonalne i przynosiły rezultaty potrzebne do stworzenia odpornego i sprawiedliwego rolnictwa w Europie.

2. WPR wspierająca zrównoważone sposoby odżywiania się w Europie

Wycofana strategia „Od pola do stołu" z 2020 r.[25] uznawała wzajemne powiązania między zdrową żywnością, zdrowiem ludzi i zdrowiem planety oraz potrzebę przywrócenia równowagi w sposobie odżywiania[26]. Od tego czasu system monitorowania opracowany przez unijne Wspólne Centrum Badawcze potwierdził tę zależność[27]. Wskazał, że dieta bogata w białko zwierzęce, żywność wysoko przetworzoną, cukier i sól jest jedną z głównych przyczyn chorób niezakaźnych, którym przypisuje się szacunkowo 90% przedwczesnych zgonów w UE. Konsekwencje te najdotkliwiej odczuwają osoby, które w najmniejszym stopniu mogą sobie pozwolić na zdrowsze alternatywy. WPR nie jest jedynym narzędziem pozwalającym wpływać na tę sytuację, jednak jako reforma przeprowadzana raz na dekadę pozostaje narzędziem o decydującym znaczeniu: to, co otrzymuje finansowanie, wpływa na to, co jest produkowane, a następnie spożywane.

Obecnie finansowanie to jest silnie zaburzone: około 80% środków trafia do produkcji zwierzęcej[28], mimo że rośliny strączkowe, owoce i warzywa należą do produktów rolnych o najniższym wpływie na środowisko i stanowią kluczowy element zdrowej diety. Apelujemy, by WPR w konkretny sposób skorygowała tę nierównowagę, tak aby zdrowa żywność stała się bardziej przystępna cenowo i pomogła w przejściu na diety w większym stopniu oparte na produktach roślinnych. W budżecie WPR, a zwłaszcza w ramach wsparcia dochodów związanych z produkcją, należy zarezerwować większy, jasno określony minimalny udział środków przeznaczony specjalnie na owoce, warzywa i rośliny strączkowe, zwłaszcza do bezpośredniego spożycia przez ludzi. Powinno temu towarzyszyć włączenie do krajowych planów strategicznych wskaźników uwzględniających kwestie żywienia, tak aby instrumenty WPR aktywnie pomagały budować łańcuchy dostaw wspierające zdrowe i zrównoważone odżywianie, a nie ograniczały się do unikania szkód.

Zakończenie

WPR jest ostatecznie umową między społeczeństwem europejskim a tymi, którzy uprawiają jego ziemię. Aby jednak umowa ta zapewniała trwałe bezpieczeństwo żywnościowe i dobrobyt, musi być zakorzeniona w szerszym przymierzu między rolnikami, ziemią i zwierzętami powierzonymi ich opiece. Polityka publiczna powinna wzmacniać tę relację, a nie podważać je przez wynagradzanie praktyk, które wyczerpują zasoby, od których zależy rolnictwo. Dlatego, kolejna WPR powinna powiązać wsparcie publiczne z długofalową odpowiedzialnością za powierzone zasoby: zapewniać rolnikom godziwe dochody, przyrodzie solidną ochronę, zwierzętom dobrostan, a mieszkańcom całej Europy zdrową żywność. W ten sposób WPR może stać się narzędziem sprawiedliwości — dla rolników, świata istot żywych i przyszłych pokoleń.

PIŚMIENNICTWO

[1] World Weather Attribution, reported in Oman Observer. (23 Jul 2026). "Heatwaves and lack of rain compound drought in Europe" — https://www.omanobserver.om/ampArticle/1193347
[2] Carbon Brief, "How this summer's heat and drought impacted crops in Europe – in six charts" (4 Sep 2026) — https://www.carbonbrief.org/how-this-summers-heat-and-drought-impacted-crops-in-europe-in-six-charts
[3] IFA. (26 August 2026). "Potato Market Report 26th August" https://www.ifa.ie/markets-and-prices/potato-market-report-26th-august/
[4]Vorotnikov, V. (2026, August 11). EU grain industry reeling from heatwave. World Grain. https://www.world-grain.com/articles/23087-eu-grain-industry-reeling-from-heatwave
[5] Rescan, M. (2026) 'Early heatwaves are devastating French agriculture and leaving farmers helpless', Le Monde, 3 July. https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2026/07/03/early-heatwaves-are-devastating-french-agriculture-and-leaving-farmers-helpless_6755111_19.html?srsltid=AU7gw4Ut7_lPpUWIN-g88uv3r5oWN8fzeGh_kYVLCydXe4i4sBZzZlYo
[6] The National Herald / AP. (Aug 13, 2026) "A punishing European drought shrivels crops from Dutch potatoes to Bosnian corn" https://thenationalherald.com/a-punishing-european-drought-shrivels-crops-from-dutch-potatoes-to-bosnian-corn
[7] Pope Francis. (24 May 2015). Encyclical Letter Laudato Si' on Care for Our Common Home, §106. https://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html
[8] European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development. (2025, July 17). The next chapter of the CAP. https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/next-chapter-cap-2025-07-17_en
[9] We call for at least maintaining the current allocation of 32% of CAP budget dedicated to voluntary schemes for environmental, climate and animal welfare objectives. European Commission. (n.d.). EU support for meeting its environmental ambition. European Commission.https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/answers-questions-cap/eu-support-meeting-its-environmental-ambition_en
[10] Petrick, C. & Pushkarev, N. (2026). "A CAP built to last: four adjustments towards a durable farm budget." CAP Reform, 28 June 2026. https://capreform.eu/a-cap-built-to-last-four-adjustments-towards-a-durable-farm-budget/
[11] Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the conditions for the implementation of the Union support to the Common Agriculture Policy for the period from 2028 to 2034, COM(2025) 560 final, Brussels, 16 July 2025 (interinstitutional file 2025/0241 (COD)). Article 6(2) https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5b8a638c-62f9-11f0-bf4e-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
[12] Ibid, Article 6(3) and Article 6(4)
[13] Donnellan T., Jongeneel R., Vrolijk H., Thorne F., Loughrey J., van Asseldonk M., Dillon E., GonzalezMartinez A. (coordinator). (2026). Support measures for farmers' income in different Member States in the context of inflation and rising production costs. Brussels: European Parliament, Policy Department of Directorate for Regional Development, Agriculture and Fisheries. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2026/759349/CASP_STU(2026)759349_EN.pdf
14] Galeone, P., & Raiti, F. M. (2025, July 24). CAP Headaches in the Proposed EU budget: The Commission's Trilemma. Institute for European Policymaking @ Bocconi University (IEP@BU). https://iep.unibocconi.eu/cap-headaches-proposed-eu-budget-commissions-trilemma
[15]Talamh Beo. (2026, September 1). "A retail charter is a first step, but we need to recognise and resource Local Food Farms if we want a real change in how we feed ourselves". https://talamhbeo.ie/retail-charter-is-a-first-step/

[16] Article 39(1) TFEU sets the CAP's objectives: to increase agricultural productivity; to ensure a fair standard of living for the agricultural community, in particular by increasing the individual earnings of persons engaged in agriculture; to stabilise markets; to assure the availability of supplies; and to ensure that supplies reach consumers at reasonable prices. Article 11 TFEU requires environmental protection to be integrated into the definition and implementation of Union policies, and Article 13 TFEU requires the Union and Member States to pay full regard to the welfare requirements of animals as sentient beings, including in agriculture.
[17] Eurostat. 2020. Farmers and the Agricultural Labour Force.https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers_and_the_agricultural_labour_force_-_statistics
[18] COM(2025) 872 final. (21 October 2025), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0872
[19] Ibid 9, Article 16
[20] Bornhorst, B., Emunds, B., Fuchs, D., Goehl, J., Hansjürgens, B., Hendricks, B., Kruip, G., Kalkuhl, M., Prinz zu Löwenstein, F., Mattauch, L., Podlinski, N., Wallacher, J., Wiemeyer, J., & Einsiedel, S. (2025). Food security, climate protection and biodiversity: Ethical perspectives for global land use: An interdisciplinary study in the context of the dialogue project on the contribution of the Catholic Church to a socio-ecological transformation in the light of Laudato si'. Bonn: German Bishops' Conference, Commission on International Church Affairs. https://www.dbk-shop.de/de/publikationen/publikationen-wissenschaftlichen-arbeitsgruppe-weltkirchliche-aufgaben/studien-sachverstaendigengruppe-weltwirtschaft-sozialethik/food-security-climate-protection-and-biodiversity-ethical-perspectives-for-global-land-use.html?dl_media=34941
[21]Strategic Dialogue on the Future of EU Agriculture (2024), A shared prospect for farming and food in Europe: Report of the Strategic Dialogue on the Future of EU Agriculture, European Commission, September 2024. https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/171329ff-0f50-4fa5-946f-aea11032172e_en?filename=strategic-dialogue-report-2024_en.pdf
[22] Poux, X. & Aubert, P.-M. (2018), An agroecological Europe in 2050: multifunctional agriculture for healthy eating. Findings from the Ten Years For Agroecology (TYFA) modelling exercise, IDDRI Study N°09/18; and Schiavo, M., Le Mouël, C., Poux, X. & Aubert, P.-M. (2021), An agroecological Europe by 2050: What impact on land use, trade and global food security?, IDDRI Study N°08/21. The 2018 study models an agroecological Europe in 2050 with healthier diets and finds that Europe can feed itself healthily and keep export capacity despite a production decline of about 35% (in kcal) compared with 2010. The 2021 study tests the trade and global food security effects and shows that without the dietary shift, an agroecological transition risks increasing reliance on imports.
[23] European Commission. (n.d.). CAP strategic plans. https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans_en
[24] European Commission (2025), ANNEXES to the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the conditions for the implementation of the Union support to the Common Agriculture Policy for the period from 2028 to 2034. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?format=PDF&uri=cellar%3A5b8a638c-62f9-11f0-bf4e-01aa75ed71a1.0001.02%2FDOC_2
[25] European Commission. (2020). Farm to Fork Strategy. https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
[26] Rockström J, Thilsted S, Willett W et al. (2025). The EAT–Lancet Commission on healthy, sustainable, and just food systems. The Lancet. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(25)01201-2
[27]Tóth, K., Acs, S., Aschberger, K., Barbero Vignola, G., Bopp, S., Caivano, A., Catarino, R., Dominguez Torreiro, M., Druon, J.-N., De Laurentiis, V., Di Marcantonio, F., De Jong, B., Ermolli, M., Guerrero, I., Gurria, P., Leite, J., Liquete, C., Maffettone, R., M'Barek, R., … Proietti, I. (2024). EU food system monitoring framework: From concepts to indicators. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/94456
[28] Kortleve, A.J., Mogollón, J.M., Harwatt, H. et al. Over 80% of the European Union's Common Agricultural Policy supports emissions-intensive animal products. Nat Food 5, 288–292 (2024). https://doi.org/10.1038/s43016-024-00949-4

SŁOWNIK

Termin	Wyjaśnienie prostymi słowami
AECAs — działania rolno-środowiskowo-klimatyczne	Płatności dla rolników, którzy zobowiązują się do stosowania praktyk
Wsparcie dochodów oparte na powierzchni	Płatności obliczane przede wszystkim na podstawie powierzchni gruntów
Pułap płatności (*capping*)	Górna granica wsparcia, jakie może otrzymać jedno gospodarstwo;
Warunkowość / odpowiedzialne gospodarowanie	Podstawowe zasady, których każdy rolnik musi przestrzegać, aby
Wsparcie dochodów związane z produkcją	Płatności powiązane z uprawą lub chowem określonych produktów, takich
DABIS — degresywne wsparcie dochodów oparte na powierzchni	Zaproponowana przez Komisję podstawowa płatność na hektar,
Degresywność	Stopniowe zmniejszanie płatności wraz ze wzrostem wielkości gospodarstwa lub
Ekstensyfikacja	Prowadzenie mniej intensywnej gospodarki rolnej, na przykład przez
Integrowana ochrona roślin	Ochrona przed szkodnikami i chorobami oparta w pierwszej kolejności na
Krajowe i regionalne plany partnerstwa	Plany, za pomocą których każde państwo członkowskie będzie wydatkować
Strefy zagrożone azotanami	Obszary, na których wody są zanieczyszczone azotanami pochodzenia
Klauzula zakazu regresu	Gwarancja prawna, że normy nie mogą zostać obniżone poniżej obecnego
Wydzielenie środków (*ring-fencing*)	Zarezerwowanie minimalnej części budżetu na określony cel, tak aby nie
Pakiet startowy	Pakiet wsparcia, który państwa członkowskie muszą zaoferować młodym
Dialog Strategiczny	Przeprowadzony w 2024 r. ogólnounijny dialog organizacji rolniczych,
Płatność na transformację	Kwota ryczałtowa w wysokości do 200 000 euro na gospodarstwo, wypłacana
Powszechne przeznaczenie dóbr	Zasada katolickiej nauki społecznej, zgodnie z którą dobra ziemi są

OUR
DAILY
BREAD
ourdailybreadnetwork.eu